

Нядаўна ў Беларускам дзяржаўным універсітэце культуры і мастацтваў адбылася Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя “Нематэрыяльная культурная спадчына славянскіх народаў”, у межах якой быў адкрыты Цэнтр па вывучэнні і ахове нематэрыяльнай культурнай спадчыны. Пра гэта “ЛіМ” пісаў у мінулых нумарах. “Высокае мастацтва заключаецца ў тым, каб захоўваць яго”, — заўважыў некалі Дзідро. Ці патрэбна ахова сучаснаму беларускаму мастацтву? І наогул, што яно сёння ўяўляе сабой? З такімі пытаннямі я звярнулася да рэктара Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў Ядвігі Грыгаровіч, чалавека “непасрэдна звязанага” са Спадарыняй Культурай.

Ядвіга Грыгаровіч:

«Валоданне беларускай мовай — прыкмета інтэлігентнасці»

— Ядвіга Дамінікаўна, пасада рэктара дазваляе разважаць пра культурны патэнцыял краіны. Беларусь багатая на маладыя таленты?

— У нашага народа на працягу стагоддзяў назапашваўся культурны патэнцыял. Нягледзячы на разнастайныя палітычныя канфлікты, Беларусь захавала свае нацыянальныя традыцыі. І сёння мы імкнёмся працягваць іх, знаходзіць магчымасці для рэалізацыі гэтага патэнцыялу. Галоўнымі задачамі сёння з’яўляюцца ўсведамленне і асэнсаванне тых шляхоў, якімі маладыя людзі змогуць пайсці, каб захаваць гэтыя традыцыі. І рабіць гэта варта на роднай мове.

— Беларуская мова ў ВНУ. Як вырашаюць гэту праблему ў Беларускам дзяржаўным універсітэце культуры і мастацтваў?

— Падаецца, мы не надаём адпаведнага значэння роднай мове ў існаванні нацыянальнай культуры. Магчыма, справа ў нашай паспешлівасці і заўсёдным памкненні да самаахвярнага інтэрнацыяналізму. А можа, у тым, што мы не надаём патрэбнай увагі гэтай праблеме, ці дрэнна ведаем гісторыю і не разумеем, што па яе законах знікненне мовы прыводзіць да знікнення дзяржавы на карце свету. Дзяржава існуе толькі тады, калі народ спалучае цэлы шэраг агульных прыкмет, першай з якіх з’яўляецца мова. Я вельмі паважаю людзей, якія ведаюць роднае слова. Не разумю, як можа чалавек не размаўляць на беларускай мове, калі на ёй гаварылі маці, тата, бабуля, дзядуля, нашы прашчы? Як я магу адмовіцца ад мовы маёй мамы?

Што тычыцца мовы ў Беларускам дзяржаўным універсітэце культуры і мастацтваў, то мы імкнёмся захаваць яе як падмурак беларускай культуры. Немагчыма вывучаць беларускую культуру без яе

галоўнага носьбіта — мовы. Каб захаваць моўнае асяроддзе, ва ўніверсітэце на беларускай мове вядзецца дакументацыя, ажыццяўляецца праца кіраўніцтва, значная колькасць прадметаў чытаецца па-беларуску. Але на жаль, пасля заканчэння лекцыі, выкладчык на кафедры пачынае размаўляць на рускай мове. За межамі аўдыторыі і ўніверсітэта студэнт таксама гаворыць па-руску. Мяркую, менавіта ў гэтым і заключаецца наша галоўная бяда. Мы, сталыя, дарослыя не асэнсоўваем і не разумеем, што самі параджаем “двайныя стандарты”. Мы канстатуем двухмоўе, а рэальна ўсе структуры дзяржавы, міністэрствы, ведамствы і гэтак далей, працуюць толькі на рускай мове: ствараюць законы, падзаконныя акты. Ва ўніверсітэце яны беларусы, а за межамі навучальнай установы — хто?

— Як вы лічыце, сёння актуальным з’яўляецца пытанне развіцця беларускай мовы і культуры ці пытанне іх ратавання?

— Пытанне ратавання. Я б сказала нават, хуткай дапамогі. Яшчэ 40 — 45 гадоў таму сфера існавання беларускай культуры была дастаткова шырокай. Выдатна з дзяцінства памятаю амаль усе абрады, фольклор, песні беларусаў, я яшчэ рэальны носьбіт яго. Для мяне беларуская культура — гэта перш за ўсё асяродак аптымальнага і камфортнага *бытвання*. Я купаюся ў беларускай мове і адчуваю неверагодную яе асалоду. Аднак, пакуль наш народ не золее стварыць беларускамоўнае асяроддзе, родная мова будзе ўдзелам толькі інтэлігентаў. Думаю, што валоданне беларускай мовай — прыкмета інтэлігентнасці. Нельга назваць інтэлігентам чалавека, які не ведае мовы сваіх продкаў. Часам з’яўляецца такое адчуванне, што ўніверсітэт культуры становіцца рэзервацыяй беларускай мовы. Даходзіць да абсурду,

калі дасылаюць лісты ад аднаго з міністэрстваў на рускай мове і не прымаюць адказ па-беларуску. У той жа час больш за 80 працэнтаў насельніцтва лічаць сябе беларусамі. Для мяне, чалавека, які пражыў вялікую частку свайго жыцця, і 30 гадоў адпрацаваў у сістэме адукацыі і культуры, гэта вельмі сумны і трывожны факт.

— Калі праўда тое, што аўтар уяўляецца нам духоўнікам, а ў яго творах мы шукаем перш за ўсё адпаведнасці са сваім унутраным светам, дык хто з літаратараў найбольш “ваш”?

— Сапраўды, чытаючы кніжку любога аўтара, мы судзім яго думкі са сваімі ўласнымі. І ўсё роўна, нават у сталым узросце стараемся “рабіць” сваё жыццё. Па-зычаем у пісьменнікаў думкі і прынцыпы. Для мяне літаратура — гэта яшчэ і прафесійны занятак. На жаль, у апошнія гады вельмі мала часу, каб чытаць тое, што люблю. Таму кідацца ў мора любімых кніг дазваляю сабе толькі ў адпачынку, а таксама ў выхадныя дні, калі ўвечары застаецца рэштка вольнага часу. Існуе пэўны пералік кніг, якія чытаю з любога радка і колькі заўгодна. Гэта лірыка Янкі Купалы, М. Багдановіча, “Майстар і Маргарыта” Булгакава, “Залатая ружа” Паўстоўскага (яго шчырадушны лірыка жыцця і прыроды, якая пранікае праз усю творчасць, вельмі блізкая мне), апавяданні Іскандэра і іншыя. Вельмі люблю Караткевіча, асабліва ягоныя казкі. Яны надзвычай пранікнёныя, я б сказала, мядовыя, ментальна беларускія, разважлівыя, прыгожыя. Нават зараз, калі мне сумна, і душа расчэплена на дробныя часткі, каб сабраць і гарманізаваць яе, бяру старую кніжку казак гэтага пісьменніка, якія чытала некалі свайму сыну, з асалодай п’ю яго чыстую мову. Люблю я і ягоны раман “Нельга забыць”. Дарэчы, упершыню прачытала яго ў маладым

узросце. Твор насколькі “лёг” на маю душу, што стаўся сугучны ёй. Гэты раман я і зараз лічу лепшым творам пра каханне ў славянскай літаратуры.

— Ядвіга Дамінікаўна, з якімі пісьменнікамі падтрымліваеце творчыя сувязі?

— Я не займаюся мастацкай творчасцю ў пэўным сэнсе гэтага слова, паколькі мае творчыя стасункі звязаны пераважна з педагогічнай сферай. Але жыццё надзяліла мяне вялікім шчасцем: цікавымі сустрэчамі з мноствам творчых людзей, што працуюць у розных жанрах мастацтва, культуры. Я іх вельмі цаню, шаную і лічу “нацыянальнай каштоўнасцю”. У свой час была знаёма з У. Караткевічам, А. Макаёнкам, Ф. Янкоўскім, маю гонар быць знаёмай з Я. Брылём, Н. Гілевічам, А. Дударавым ды іншымі найвышэйшымі талентамі Беларусі. Пад уплывам раманаў Караткевіча я напісала верш, які прывяціла гэтаму пісьменніку. Але гэты твор трымаю ў сваёй папцы і нікому не паказваю. На Беларусі існуе выдатны культурны пласт. Наша бяда ў тым, што мы не заўважаем геніяў сваёй краіны, не ганарымся імі, не аддаём даніны вялікай павагі да лепшых з лепшых беларусаў.

— На вашу думку, мастацтва можа вылучыць душу чалавека?

— Безумоўна. Пражыць жыццё вельмі складана з чыстай душой. Мы ўсе грашым. Падобна таму, як кожны тыдзень прыбіраем кватэру, варта так “прыбраць” і душу. Адзінымі сродкамі падтрымання тае чысціні з’яўляецца мастацтва і вера. Душа — гэта эмацыянальнае паняцце. А мастацтва — вынік эмацыянальнай дзейнасці чалавека. Таму толькі наталенне творчасцю лепшых з чалавецтва можа выратаваць душу.